

La Llei i el llibre català

M'ha sorprès poderosament una coincidència relacionada amb un aspecte legal, secundari potser, del món llibresc. En només un dia de diferència dos editors catalans, en comentar aspectes relacionats a la propera edició d'un parell d'obres que els vaig passar per a publicar, em comentaren el mateix aspecte d'una llei que tot el conglomerat de sectors que treballen en l'edició catalana ha valorat positivament per la indubtable utilitat que comporta a ajudar un dels punts de la cultura: els editors, de noble i lloada trajectòria des dels anys de la resistència al franquisme fins al greu moment actual, amb una crisi econòmica i una competència ferotge, malgrat l'extensió de l'ensenyament de la llengua catalana.

Els dos amics editors em digueren, per separat, el mateix. La llei de suport al llibre català que possibilita la compra de tres-cents exemplars de cada títol que apareix en la nostra llengua té uns quants requisits. L'aspecte que els neguiteja, i, encara, penso, els deu fer patir, és un simple tràmit burocràtic. La normativa diu textualment que només els llibres que tinguin més de 50 pàgines podran participar del "suport genèric", d'aquests exemplars que el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya adquireix, a preu de distribuïdor, i facilita a les biblioteques de la seva jurisdicció. Fins ací sembla tot correcte, però el límit numèric, les 50 pàgines en qüestió, fixa uns problemes de difícil solució per l'escrupulós funcionari que aplica rigorosament la llei i respon negativament a l'editor que sol·licita l'ajut.

Anem pel començament. Què és un llibre. El "Fabra" ens diu: "reunió de fulls escrits o impresos posats en l'ordre en què han d'ésser llegits, especialment reproducció impresa d'una obra en fulls de paper reunits per plec formant un tot." Les 50 pàgines arrenquen de lluny. El Reial Decret sobre llibertat d'impresca del 7 de març de 1867 diu que entén per llibre tot imprès que, en un volum, superi les 200 pàgines, mentre l'opuscle en té entre 25 i 199. La llei d'impresca del 26 de juliol de 1883 defineix igualment el llibre, però ja matisa més: l'opuscle és entre 8 i menys de 200 pàgines. L'arbitrarietat de la llei, i no seguim per no ocupar tot l'espai amb cites legals, és prou eloqüent. Avui, 25; i demà, 8; demà passat potser seran 4. I és clar que els precedents són només indicatius d'una concepció no gens definida amb precisió.

Com s'explica popularment, "feta la llei, feta la trampa". Durant el segle XIX els escriptors i editors que volien lliurar-se de la censura, donat que el règim jurídic era diferent pels opuscles o pels llibres, ho tenien molt clar si es tractava d'escapolir-se del rigor limitatiu. Si s'aplicava censura als llibres, i aquests ho eren els de més de 200 pàgines, s'escrivia el que es volia fins arribar al límit, i, a l'inrevés, escriptors i polítics vinga publicar en un cos, marges i espais petits perquè la llei no s'ajustés. Feta la digressió, tornem als nostres amics editors. Un em deia. He publicat un "llibre" que no arriba a les 50 pàgines, efectivament, però cal pensar que el seu format és relativament gros, com *Serra d'Or*, per entendre'ns. Si ho publico petit, com *Tele-programa* en faria tres, de "llibres". L'editor, pulcre i especialitzat en facsímils, en recuperació d'obres de gran importància en la nostra cultura, havia fet una prova: incorporar al mercat català un llibre estranger per tal que amb l'esquer del tema fos introductor de nous lectors. L'entrevista funcional fou fulminant: no arriba al límit, i, per tant, exclòs. Ara,

l'amic editor s'ho pensarà tres, o 50 vegades, abans de tornar-hi.

El segon amic editor havia fet també una bona provatura. Una col·lecció de biografies populars per tal que les noves generacions de catalans coneguessin tots aquells grans catalans. L'articulat legal es torna a abatre implacable. I l'editor, mig dolgut, mig ofès, insinuà si l'edició de novel·les pornogràfiques, per exemple, sempre que fossin amb més de 50 pàgines, serien subvencionades. La llei ho permet, és clar. La subvenció no es faria trigar.

Sovint el Parlament aprova o discuteix lleis sense la presència dels afectats, dels implicats, i també sense l'assessorament del qui pot, per coneixements i/o experiència, facilitar la manca de rellicades. El món del llibre rebé la llei amb alegria, i al cap del temps prudent inicial de rodatge es troba amb alguna sorpresa que la lectura atenta del text havia obviat. Ajudar l'edició del llibre en català és un deure per la salvatjada institucional del franquisme, que posà tot l'empenyament en la sistemàtica prohibició lingüística, i no, com seria lògic d'un règim totalitari, només en els continguts "subversius". Establir unes mesures o altres d'ajuda pels llibres que no arriben a les 50 pàgines és fer acomplir la llei, donat que l'esperit és prou clar, i la mateixa introducció o preàmbul del decret que publicà el "Diari Oficial de la Generalitat" ho reconegué.

Tot professional sap que no n'hi ha prou només amb la definició del Fabra. Si la seguïssim literalment, un programa de festa major de 52 pàgines seria un "llibre", però la manca d'uns canals institucionals d'ajuda al llibre obliga a aferrar-se com sigui només a l'única llei existent, la del "suport genèric". Així caldrà replantejar la situació perquè el funcionari que vol ajudar l'edició en català ho pugui fer. En cas contrari, o bé s'estimularà la "trampa" o bé es renunciarà a iniciatives prou saludables. Tot plegat un detall numèrico-legal que té més importància del que sembla i fa comprensible estranyeses com la d'editar un "llibre" en format minúscul per salvar l'escull. Potser la flexibilitat d'introduir una aplicació al Consell Assessor del Llibre seria la solució perquè aquest ens valorés un per un els casos dubtosos o que recorressin a una instància superior a la del funcionari escrupulós, el qual, acomplint el seu deure, queda senzillament com el dolent de la pel·lícula.

Recordo ara unes paraules del President de la Generalitat que la lectura del volum quart de la sèrie de discursos presidencials que ha editat la Generalitat em refresca. La Generalitat no vol ser dirigista en tot el que fa referència a la producció cultural, i cal que subvencions i homes vagin junts, donat que subvencions, decrets i diners sols no faran res d'útil socialment. Caldria donar el contrapunt. Per omissió. Travar l'ajut a l'edició de llibres de menys de 50 pàgines és impossibilitar el naixement d'una literatura de masses, intranscendent si es vol, però que pot arribar a ser de consum massiu. De no fer-ho, continuarem fent el cap cada cop més gros, i les cames, raquítics i cansades, es negaran a seguir el camí fins l'atrofia total, com el cas del llatí, d'una cultura només erudita. Pot ser que el pressupost sigui petit, però cal repartir-lo amb amplitud.

Josep M. Figueres